

міграційній сфері, зокрема, через відсутність прогресу у їх вирішенні протягом тривалого часу та відсутності єдиного органу, що регулює міграційну сферу.

Отже, підвищення конкурентоспроможності ринку праці передбачає комплекс заходів по підвищенню якості робочої сили, її відповідності потребам ринку, реформуванню системи професійної підготовки, включаючи вищу освіту, збереженню ефективних і створенню нових робочих місць, формуванню розвиненого конкурентного середовища, у рамках якого відбуватиметься поступовий перехід до інноваційної моделі розвитку суспільства на основі ефективного використання висококваліфікованої робочої сили та підвищенню рівня відкритості та ефективності інтегрованості вітчизняного ринку праці у міжнародний.

Список використаних джерел:

1. Сушко Н. М. Зайнятість працездатного населення в умовах формування ринкових відносин. /Сушко Н.М. Автор. дис. на здобуття наукового ступеня, канд. екон. наук. — К., 1995. — 193 с.
2. Формування конкурентоспроможності робочої сили: Зб. наук. праць. Серія «Економіка праці та соціальної сфери» під заг. ред. Богині Д.П. Вип III. — К.: Ін-т економіки НАН України. — 2003. — 160 с.
3. Грішнова О.А. Формування якості робочої сили та конкурентоспроможності працівника в процесі інвестування в людський капітал /О.А.Грішнова //Конкурентоспроможність у сфері праці: зб.наук.пр. Серія «Економіка праці та соціальної сфери». — К.: Ін-т економіки НАН України, 2001. — 126 с.
4. Семикіна М.В. Регулювання конкурентоспроможності у сфері праці / М.В.Семикіна. Відп.ред. В.В. Онікієнко. — Кіровоград: ПВЦ «Мавік», 2004. — 146 с.
5. Глобальний Звіт про конкурентоспроможність” - режим доступу <http://www.undp.org.ua>
6. Левченко О.М. Якість трудового потенціалу як визначальна умова конкурентоспроможності конкурентоспроможності робочої сили /О.М.Левченко //Україна: аспекти праці. — 1999. - №6.- 16 с.
7. Петрова І.Л. Сегментація ринку праці: теорія і практика регулювання. Ін-т економіки, управління та господарського права, 1997.- 298 с.
8. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа. Затверджена Постановою Колегії МОН України та Президією АПН України №12/5 від 22.11.2001 р. — режим доступу <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
9. <http://www.esib.org>
10. Лісогор Л.С. Конкурентність ринку праці: механізм реалізації (монографія) /Л.С.Лісогор. Відповід. ред. член-кореспондент НАН України, д.е.н. Е.М.Лібанова.- К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАНУ, 2005, - 168 с.

к.е.н., доц. кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу ІМВ НАУ,
Фролова А.О., студентка ІМВ НАУ

ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ВАЛЮТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Актуальність. Сучасне світове господарство характеризується інтенсивним розвитком міжнародної економічної інтеграції, але на сучасному етапі розширення інтеграційних груп та перехід до нових форм співпраці відбувається в умовах глобалізації світової економіки, коли зникають межі ведення бізнесу та посилюється економічний взаємозв'язок держав у глобальному масштабі. Таким чином, регіональні інтеграційні процеси все більше визначаються не тільки внутрішньо регіональними факторами, а й вимогами глобального середовища, що підсилюються міжнародною конкуренцією. Інтеграційні процеси являють собою рух до економічного, валютно-фінансового, науково-технічного, правового та інформаційного об'єднання, що реалізується на міждержавній основі та передбачає раціональне міжнародне розподілення праці, інтенсивну спеціалізацію та кооперацію.

Інтеграційні процеси являють якісно нову форму міждержавної взаємодії, що характеризуються загальною спрямованістю до виникнення міждержавних та наддержавних початків. Цілі інтеграції загальні для усіх інтеграційних моделей, мають різну мотивацію та ґрунтуються на різних принципах, які визначаються історичними умовами економічного, валютно-фінансового, політичного, соціального розвитку та особливостями системи міжнародних відносин у специфічних правових умовах.

В умовах взаємного зближення національних економічних та грошово-кредитних систем та фінансової глобалізації по-новому представляється увесь комплекс проблем, пов'язаних з національною безпекою держави. Поняття безпеки також визначається такими поняттями, як курси валют, ефективність ринку, національне законодавство, міжнародні угоди. Регіональна інтеграція та загальний процес фінансової глобалізації вказують на необхідність ефективного економічного, валютно-фінансового та правового регулювання цих процесів на засадах уніфікації та гармонізації.

Постановка проблеми. Досвід інтеграції в Західній Європі є своєрідним прикладом для розуміння проблем і знаходження шляхів для їх вирішення. Проте ні принципи і правила, ні розуміння певних стадій процесу інтеграції не залишаються незмінними, коли вони переносяться на інші регіони. Валютна інтеграція може призвести до складних проблем і як раз тоді, коли вона наближається до своєї найвищої стадії. Важливо те, що іноді краще слідувати

природному розвитку регіональної валютної системи, а не винаходити щось нове.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальність цілей та передумов свідчать про те, що моделі регіональної інтеграції представляють собою прояв на рівні регіонів загальної світової тенденції до інтернаціоналізації економіки, розвитку єдиної системи права, зміни функцій держави, тобто тенденцій глобалізації, що практично мало досліджені у працях вчених та практиків. Процеси валютної інтеграції країн ЄС досліджувались такими українськими економістами-міжнародниками, як А.С.Гальчинський, О.В.Плотніков, С.Я.Боринець, А.С.Філіпенко, О.І.Шнирков, О.І.Рогач. Великий доробок у питання валютно-фінансової інтеграції зробили російські економісти О.В.Буторіна, О.В.Анікін, І.Н.Платонова. Але процес інтеграції валютної зони євро залишається недостатньо висвітленим у вітчизняній економічній літературі.

Мета. Система міжнародних відносин, в яких основним суб'єктом є суверенне національне господарство, зазнає значних змін, тому це вимагає додаткового економічно-правового аналізу, порівняння та узагальнення. Для цього необхідно вирішити ряд завдань: проаналізувати вплив введення євро на економіку південних країн ЄС; сформулювати негативні наслідки та ризики для стабільності фінансових систем південних країн ЄС внаслідок приєднання до зони євро; дослідити значення валютної інтеграції у розвитку економіки Росії та Білорусі [5].

Виклад основного матеріалу.

Процес координації валютної політики, формування наднаціонального механізму валютного регулювання, створення міждержавних валютно-кредитних і фінансових організацій. Одна з об'єктивних тенденцій сучасних міжнародних економічних відносин - формування регіонів, інтеграційних об'єднань, є наслідком науково-технічної революції, інтенсивної централізації та концентрації виробництва і капіталу внаслідок чого виникла потреба в подоланні суперечності між інтернаціоналізацією всіх сфер світових господарських зв'язків, з одного боку, і існуванням окремих відносно відокремлених національно-господарських комплексів - з іншого. Валютна інтеграція - невід'ємна складова частина регіональної інтеграції. Термін валютна є сталим у вітчизняній практиці, хоча точніше було б визначити її як «монетарна інтеграція», оскільки англ. слово «monetary» і його еквіваленти на інших мовах означають не тільки «валютну», але й «грошову». Це природно, оскільки в умовах розвиненого ринкового господарства і конвертованості валют, межу між інструментами грошової та валютної політики провести складно. Отже, даний процес відбувається як у валютній, так і в грошовій сфері. Валютна інтеграція в системі світових господарських зв'язків посідає особливе місце, що обумовлене: по-перше, невід'ємністю частині регіональної інтеграції в цілому, основою якої є інтеграція виробництва, по-друге, це підсистема світової валютної системи. Як наслідок валютна інтеграція впливає на процеси відтворення більш сильний, ніж інші валютні відносини. Звідси впливає прямий і зворотній зв'язок між регіонами, економічною інтеграцією і

нерозривністю процесу валютної інтеграції. Остання, будучи наслідком посилення взаємозалежності і взаємопереплетіння економік інтегрованих країн, інтернаціоналізації господарського життя, є одночасно передумовою поглиблення економічної інтеграції, тому що припускає ліквідацію обмежень валютного та грошового характеру, що заважають найбільш повному використанню можливостей інтегруючих ринків. У процесі реалізації валютної інтеграції створюється специфічний валютний механізм на міждержавних і наднаціональних засадах [6]. Проходячи одночасно на ринковому і регульованому рівнях, валютна інтеграція призводить до формування регіонів та угруповань з метою колективного регулювання валютних відносин. Розвиток інтеграційних процесів у валютній сфері передбачає високий ступінь координації головних аспектів господарства політики країн-членів інтеграційного об'єднання. Матеріальною основою, на якій може бути забезпечено узгодження цілей та інструментів державного регулювання економіки, служить вирівнювання економічних показників і зближення рівнів економічного розвитку та економічних структур, так як тільки в цьому випадку з'являються спільні політичні цілі. Таким чином, одна з закономірностей регіональної валютної інтеграції - економічна конвергенція, під якою розуміється тісна координація макроекономічних політик і зближення економічних показників на базі їх загального поліпшення. Іншою закономірністю валютної інтеграції виступає поєднання міждержавних і наднаціональних механізмів регулювання ринку при поступовому зростанні наднаціонального елемента. Рівень наднаціональності підвищується, з одного боку, поступово, по мірі виникнення для цього необхідних передумов; з другого - він неоднаковий на різних етапах інтеграції. Формування наднаціональних органів супроводжується гострими суперечностями між країнами щодо визначення меж їх компетенції. Вищою ланкою валютної інтеграції є економічний та валютний союзи.

Перехід до валютного союзу може бути здійснений швидко і різко - шляхом "великого стрибка", і поступово. У другому випадку передбачається як державне валютне регулювання, так і використання ринкових сил, наприклад, координація економічної політики та політики регулювання валютного курсу, створення паралельної валюти. Обидва способи ("великий стрибок" і поступовий) припускають велику альтернативність, але при всіх альтернативи досягнення поставлених цілей має бути оформлено політичними зобов'язаннями. Однак у порівнянні з "великим стрибком" метод поступового переходу є кращим, хоча і недостатньо ефективним для подолання опору тих чи інших зацікавлених сил. Стратегія "великого стрибка" і концепція паралельної валюти мають ту перевагу, що завдяки своїй динаміці і ефекту несподіванки вони можуть змусити супротивників валютного союзу піти на поступки, які на основі поступовості отримати б не вдалося. Проте для вирішення питання про прийнятність того чи іншого підходу валютної інтеграції необхідно враховувати, наскільки вони дозволяють урядам пом'якшувати або обходити так зване обмеження суверенітету[1].

Аналіз Європейського досвіду вказав на те, що поглиблення процесів західноєвропейської валютної інтеграції призвело до створення Європейської валютної системи (ЄВС), яка представляє собою регіональну валютну систему і одночасно є елементом сучасної світової валютної системи.

Одним з основних завдань Європейської валютної системи - підтримка в її рамках стабільних валютних курсів. Певною мірою ця мета була досягнута - за період функціонування ЄВС коливання курсів валют що входили до неї були меншими, ніж після розпаду Бреттон-Вудської системи. Однак досягнення відносної валютної стабільності забезпечувалося не тільки координацією економічної політики, а й:

- великомасштабними валютними інтервенціями;
- підвищенням процентних ставок;
- переглядом валютних курсів.

Завдяки ЄВС в Західній Європі виникла зона, що характеризується відносно високою стійкістю валютних курсів і цін. За час існування ЄВС (з 1979 р.) мінливість курсів валют країн-учасниць по відношенню одна до одної помітно зменшилася [7].

Досвід вказав на те, що при вирішенні питання про просування до валютної інтеграції існував і існує ряд проблем. Зокрема, поглиблене міжнародне валютне співробітництво лише тоді є ефективним, коли беруть участь сторони готові відмовитися від досягнення короткострокових внутрішньоекономічних зв'язків та перейти до взаємопов'язаної правилами грошової політики збалансованого державного бюджету. У цьому випадку стають можливими низькі темпи інфляції, висока зайнятість і стабільність валютних курсів. Якщо співпраця дозволяє проводити таку політику, вона може внести свій внесок у стабілізацію валютних курсів. До тих пір, доки неможливо здійснити міжнародні угоди про проведення організованої за певними правилами грошової політики і добитися збалансування бюджетів, нинішня система гнучких курсів провідних валют світу представляється більш кращою, ніж будь-яка форма валютно-політичного співробітництва. Гнучкі курси дозволяють послабити тиск світової інфляції, виключають ризики припинення валютної оборотності, роблять зайвим контроль за рухом капіталів і стимулюють тим самим інтеграцію міжнародних ринків капіталу.

Першою найважливішою передумовою створення Європейського валютного союзу є висока ступінь "конвергенції економічного розвитку", а валютний союз в свою чергу виступив основою спільної європейської валюти.

Другою важливою передумовою створення валютного союзу є формування інтегрованого ринку капіталів, який повинен був стати складовою частиною (в рамках ЄС) ринку.

Третьою суттєвою передумовою розвитку європейської валютної інтеграції була повна участь в ЄВС Англії, скасування спеціальних правил, що обмовляють її участь в системі і створення в Європі інтегрованого фінансового ринку.

Головна слабкість євро як валюти полягає в тому, що за ним стоїть не єдина суверенна держава з чітко визначеними інтересами і політичними цілями,

а конгломерат різних держав. Створені ними наднаціональні органи мають у своєму розпорядженні широкі, але все-таки обмежені, повноваження.

Питання про майбутнє євро має два основних аспекти - внутрішній і міжнародний. Внутрішній аспект визначається тим, що єдина валюта, спільна грошово-кредитна і валютна політика, тісні зовнішньоекономічні зв'язки не усувають відносну відокремленість народів, держав і економік всередині Економічного та валютного союзу і, отже, можливого конфлікту інтересів [8].

Що стосується валютної інтеграції на пострадянському просторі, а саме між Білоруссю та Росією, то введення єдиної валюти Союзу держав відноситься до найбільш дискусійних процесів. Відмова держави від національної валюти (а у випадку з Білоруссю це саме так і є) має більш політичне, ніж економічне забарвлення, оскільки валюта є одним з важливих символів державності, елементом історії, культури, традицій. Білорусь, погоджуючись на введення в якості союзної валюти російського рубля, не приховувала, що йде на цей крок в інтересах якнайшвидшого об'єднання двох країн. При цьому підкреслювалося, що ця міра носить тимчасовий характер, а в подальшому повинна бути введена в обіг союзна валюта, яка буде нести в собі відмінні риси нової білорусько-російської держави або більш широкого союзу. Тільки в такому випадку буде досягнута рівність суб'єктів у союзі, не будуть піддані приниженню національні почуття білоруського народу.

Якщо брати досвід Євросоюзу, то країни ЄС, що вступили до валютного союзу, відмовилися від використання національної валюти на користь нової для кожної з них - євро. Здавалося б, цілком логічно використати європейський досвід відносно до союзної держави Білорусі та Росії. Можливо, що Кремль і пішов би на такий крок, але лише за умов створення не союзу двох різновеликих країн, якими є Росія і Білорусь, а багатостороннього - типу СНД або Єдиного економічного простору (ЄЕП). Наскільки реальним є такий варіант - покаже час. Основна причина труднощів в білорусько-російських переговорах з єдиної валюти полягає в невідповідності швидкостей політичного будівництва союзної держави та фінансово-економічного зближення обох країн. Кремль робить спроби форсувати вирішення економічних питань, залишаючи на потім їх політико-правове закріплення. Такий підхід, природно, не може позитивно сприйматися білоруською стороною, оскільки несе в собі вагомий фактор ризику основам національної безпеки країни [3].

У рамках обговорення питання про переваги і недоліки введення союзної валюти дійсно варто звернути увагу на міжнародний досвід [4].

Висновки. Введення єдиної валюти в Білорусі і Росії та економічний аспект даної проблеми, дає можливість зробити висновок про наслідки цього кроку для двох держав. Очевидно, що крім зручності взаєморозрахунків єдиний рубль може принести для Росії нове зростання цін, а в Білорусь - спад виробництва. Найімовірніше, перехід до єдиної валюти виявиться більш болючим саме для Білорусі. Перехід на єдину валюту (в тому вигляді, яким його бачить Москва) являє собою якесь адміністративне рішення, за яке треба буде заплатити як Білорусі, так і Росії [2].

Таким чином, введення в Білорусі російського рубля в якості платіжного засобу - є, принаймні, передчасним.

Список використаних джерел

1. Герчикова И.Н. Международные экономические организации: регулирование мирохозяйственных связей и предпринимательской деятельности : учеб. пособие / И. Н. Герчикова. – М. : Консалтбанк, 2000. – С. 236-238. – ISBN 5-85187-093-1.
2. Захаров А. В. Валютно-финансовая интеграция в СНГ: проблемы перспективы // Зарубежный опыт: уроки для России / Аналитические вестники / Совет Федерации. – 2002. – №3 (159) Января. – С. 57-88.
3. Европейская интеграция: современное состояние и перспективы: Сб. науч. ст. / Науч. ред. С.И. Паньковский. – Мн.: ЕГУ, 2001 – С. 34-37.
4. Мисюра В. Валютный союз Беларуси и России: за и против / Как сделать общество толпой // 7дней: информационно-проблемный еженедельник. – 2005. - №4.
5. Насадюк І.Б Вплив введення євро на економіку південних країн ЄС // Збірник наукових праць. Вип.53 / Інститут світової економіки і міжнародних економічних відносин НАН України. – К.: ІСМВ НАН України, 2008. – С.123-127.
6. Основы экономической теории: Учебник / С.В. Мочерный, В.К. Симоненко, В.В. Секретарюк, А.А. Устенко; Под общ. ред. С.В. Мочерного. — К.: «Знания», 2000. — С. 549-551. – ISBN 966-620-031-7 UDC 330(075.8)
7. Панфилов И.Д. Проблемы экономической и валютной интеграции СНГ. – М. Экон, 2000. – С.47
8. Современные валютные системы и валютная интеграция//Кредитная и банковская система//Денежно-финансовый рынок [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://uaoc.kiev.ua/60>

Шраменко В.Ю.,
аспірант Інституту світової економіки
і міжнародних відносин НАН України

ТРАНСФОРМУЮЧИЙ ВПЛИВ ІНСТИТУЦІЙНИХ ЧИННИКІВ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Постановка проблеми. Беззаперечним є той факт, що інституції справляють трансформуючий вплив (як позитивний, так і негативний) не тільки на економічне зростання окремих країн, але й, взагалі, на розвиток і устрій всієї глобальної економіки.